

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»

вул. Митрополита Василя Липківського, 36, м. Київ, 03035, тел./факс: (044) 248-25-13

12.06.2020 № 22.1/12-Т-351
На № _____ від _____

Начальнику Дрогобицької філії
ДНУ «Інститут модернізації
змісту освіти»
Хлопеку А.Б.

Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти» повідомляє, що комісією з мов національних меншин Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України розглянуто матеріали науково-методичної експертизи рукопису навчальної програми факультативного курсу з географії Польщі для 5-6, 10-11 класів закладів загальної середньої освіти (авт. Шпроцер Н.І.) з висновком «Схвалити для використання у закладах загальної середньої освіти» (протокол № 2 від 11 червня 2020 року).

При виданні навчального посібника на звороті титульної сторінки зазначається дата та номер листа ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти».

Контрольні примірники просимо надсилати за адресою: 03035, м. Київ, вул. Митрополита Василя Липківського, 36, сектор навчально-методичного забезпечення вивчення мов національних меншин відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту загальної середньої освіти в Новій українській школі, к. 213.

В.о. директора Інституту

Костянтин ТРУШКОВСЬКИЙ

Програма
ДЛЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Географія Польщі

**5-6 клас,
10 -11 клас
факультативний курс/ курс за вибором**

Автор: Шпроцер Н.І.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма з географії Польщі розроблена, враховуючи вимоги Державного стандарту базової і повної середньої освіти, згідно з яким шкільна географічна освіта є складовою освітньої галузі “Природознавство”. Враховуючи, що метою базової загальної середньої освіти є розвиток та соціалізація учня, формування його національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких навичок і навичок життєзабезпечення, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів, Програма з географії Польщі скерована на забезпечення освітніх потреб представників польської національної меншини як курс географії країни походження, може використовуватись в закладах, освітня програма яких передбачає вивчення культури Польщі, оскільки, є складовою вивчення культури Польщі, поряд з курсами польської мови та літератури і історії Польщі

Загальною метою програми курсу є формування у школярів географічних компетентностей.

Компетентнісний потенціал предмета:

1. Спілкування державною і рідною мовами

Уміння: усно й письмово тлумачити географічні поняття, факти, явища, закони, теорії; описувати (усно чи письмово) географічні об'єкти, процеси, явища, послуговуючись багатим арсеналом мовних засобів – термінами, поняттями тощо; обговорювати проблеми географічного змісту глобального та регіонального рівня.. Навчальні ресурси: навчальні, науково-популярні, художні тексти про природу, дослідницькі проекти в галузі географії, усні / письмові презентації їх результатів.

2. Спілкування іноземними мовами

Уміння: використовувати іншомовні навчальні джерела для отримання інформації географічного змісту; описувати іноземними мовами, аналізувати та оцінювати роль природних явищ у сучасному світі, доречно використовувати географічні поняття та найуживаніші терміни в усних чи письмових текстах, читати та тлумачити географічну термінологію іноземною мовою. Ставлення: зацікавленість інформацією географічного змісту іноземною мовою; розуміння глобальних проблем людства і прагнення долучитися до їх розв'язання, зокрема й з допомогою іноземних мов. Навчальні ресурси: довідкова література, онлайніві перекладачі, іншомовні сайти, статті з іншомовної вікіпедії, іноземні підручники і посібники.

3. Математична компетентність

Уміння: застосовувати математичні методи для розв'язання географічних проблем і задач, розуміти і використовувати математичні моделі природних та суспільних явищ і процесів. Ставлення: усвідомлення варіативності та значущості математичних методів у розв'язанні географічних проблем і задач. Навчальні ресурси: завдання на виконання обчислень, аналіз та обробка статистичної інформації, поданої в різних формах (картографічній, табличній, графічній).

4. Основні компетентності у природничих науках і технологіях

Уміння: пояснювати явища в живій природі, використовуючи наукове мислення; самостійно чи в групі досліджувати живу природу, аналізувати і визначати проблеми довкілля; оцінювати значення географії для сталого розвитку та розв'язання глобальних проблем. Ставлення: відповідальність за осяadne використання природних ресурсів, екологічний стан у місцевій громаді, в Україні та світі; готовність до розв'язання проблем, пов'язаних зі станом довкілля. Навчальні ресурси: географічні задачі, ситуативні вправи щодо розв'язання проблем стану довкілля, біорізноманіття, осяadного використання природних ресурсів тощо.

5. Інформаційно-цифрова компетентність

Уміння: використовувати сучасні цифрові технології і пристрої для спостереження за довкіллям, явищами і процесами в суспільстві і живій природі; створювати інформаційні продукти (мультимедійна презентація, блог тощо) природничо –

географічного та суспільно-географічного спрямування; шукати, обробляти і зберігати інформацію географічного характеру, критично оцінюючи її. Ставлення: дотримання авторського права, етичних принципів поводження з інформацією; усвідомлення необхідності екологічних методів і засобів утилізації цифрових пристроїв. Навчальні ресурси: електронні картографічні джерела, електронні посібники, збірники задач, тести тощо.

6. Уміння вчитися впродовж життя

Уміння: організовувати й оцінювати свою навчально-пізнавальну діяльність, зокрема самостійно чи в групі планувати і проводити спостереження або експерименти, реалізовувати проекти, ставити перед собою цілі і досягати їх, вибудовувати власну траєкторію розвитку впродовж життя. Ставлення: допитливість і спостережливість, готовність до інновацій. Навчальні ресурси: довідкова система програмних засобів.

7. Ініціативність і підприємливість

Уміння: генерувати ідеї й ініціативи щодо проектної та винахідницької діяльності, ефективного використання природних ресурсів; прогнозувати вплив географічних процесів і закономірностей на розвиток технологій, нових напрямів підприємництва; нівелювати ризики і використовувати можливості для створення цінностей для себе та інших у довкіллі; керувати групою (надихати, переконувати й залучати до діяльності, зокрема природоохоронної чи наукової). Ставлення: відповідальність за ухвалення виражених рішень щодо діяльності в довкіллі, під час реалізації проектів і дослідницьких завдань

8. Соціальна та громадянська компетентності

Уміння: ефективно співпрацювати з іншими над реалізацією географічних проектів, розв'язувати проблеми довкілля. Ставлення: відстоювати власну позицію щодо ухвалення рішень у справі збереження й охорони довкілля, готовність брати участь у природоохоронних заходах;

9. Обізнаність та самовираження у сфері культури

Уміння: фіксувати унікальні об'єкти, явища та ландшафти Землі, їх естетичне значення, використовувати природні матеріали і засоби для втілення художніх ідей, пояснювати географічне підґрунтя відображення природи у творах мистецтва.

10. Екологічна грамотність і здорове життя

Уміння: працювати в команді під час реалізації географічних проектів, застосовувати набутий досвід задля збереження власного здоров'я та здоров'я інших, оцінювати значення географічної науки для забезпечення добробуту людства. Ставлення: турбота про здоров'я своє та інших людей, ціннісне ставлення до навколишнього середовища як до потенційного джерела здоров'я, добробуту та безпеки людини .

Основними завданнями курсу є

формування цілісного уявлення образу Польщі, як країни походження та \або сусідню країну,

виявлення взаємозв'язків Польщі і України, природничого, економічного і суспільного характеру,

виявлення основних рис географічного середовища Польщі,

розуміння географічних особливостей окремих регіонів Польщі, співставлення їх з особливостями України

розширення уявлень про загальнонаціональну та регіональну культурну спадщину, виявлення взаємозв'язків в перспективі розвитку культури України і світу в цілому,

пізнання і розуміння явищ і процесів , що проходять с природничому і господарчому середовищі Польщі, їх зв'язок і процесами в Україні і світі,

розуміння динамічності змін, що проходять в Польщі і в Україні.

- виховання національно свідомого громадянина, патріота, дбайливого господаря, грамотної, освіченої людини, гуманіста і природолюбця;

- формування картографічної грамотності й культури;

- вироблення в учнів умінь практично застосовувати здобуті географічні знання,

користуватися джерелами географічної інформації, самостійно шукати, аналізувати і передавати її;

- розвиток здатності до співробітництва при виконанні практичних робіт та проектів;
- заохочення до самореалізації своїх здібностей, інтересів та життєвих планів засобами географії.

Структура і зміст програми з географії базуються на принципах неперервності й наступності шкільної географічної освіти, її інтеграції на основі внутрішньопредметних зв'язків, гуманізації, гуманітаризації, диференціації навчального матеріалу в залежності від вікових можливостей учнів, практичної спрямованості.

У програмі для 5-6 класу (35 годин) основну увагу зосереджено на вивченні географічних особливостей окремих регіонів Польщі. Одночасно формуються уявлення про культурні середовища та їх компоненти. Зміст курсу створює необхідну основу для поглиблення учнями знань пропедевтичного курсу "Природознавство" та враховує перехід до систематичних курсів географії.

У 10-11 класах вивчення **географії Польщі** спрямоване на формування цілісної науково-географічної картини. У 10-му класі вивчається курс **фізичної географії Польщі** (35 годин). Особливості природи розглядаються, як умови життя та господарської діяльності людини.

У 11-му класі вивчається курс **економічної і соціальної географія Польщі**, в якому розкриваються питання населення і трудових ресурсів держави, розвитку і розміщення господарства. Значна увага приділяється вивченню проблем розміщення населення, його природного і механічного руху, національного складу. Детально аналізується географія галузей господарства країни, економічних районів та зовнішньоекономічних зв'язків з Україною, світовою економічною системою. У цьому курсі розглядаються проблеми сталого розвитку та їх прояв на території Польщі та України, показано місце Польщі та України в світі.

У програмі кожного класу передбачені практичні та проектні роботи, які можуть виконуватися під час вивчення тем, де вони передбачені, і в окремо відведений час (за вибором вчителя).

У програмі подано орієнтовний розподіл годин за розділами і темами. Частину навчального часу вчитель може використати на свій розсуд з метою глибшого вивчення або повторення певного навчального матеріалу за рахунок скорочення окремих питань і тем.

5-6-й клас

ГЕОГРАФІЯ ПОЛЬЩІ

(36 год, 1 год на тиждень)

К-ть Г-н	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	Місце Польщі у світі та Європі. ФГП Польщі. Сусіди Польщі. Фізико-географічне положення Польщі. Крайні точки і розміри території. Географічне положення, кордони і сусіди.	Учень: <i>характеризує:</i> особливості ФГП Польщі, риси вигідності; <i>наводить приклади:</i> формування території Польщі; <i>показує:</i> на карті одиниці адміністративно-територіального устрою, кордони і сусідів; <i>називає:</i> крайні точки і розміри території Польщі, суміжні з нею держави; <i>робить висновки:</i> про особливості географічного положення Польщі.
1	Різноманітність і багатство краєвидів (ландшафтів) Польщі. Особливості природи ландшафтів різних форм рельєфу: височин, низовин, гір. Класифікація ландшафтів на природні та антропогенні. Фізико-географічні регіони Польщі.	Учень: <i>пояснює:</i> значення терміну ландшафт; <i>називає:</i> основні форми рельєфу Польщі та види ландшафтів, одиниці фізико-географічного районування та їх назви; <i>аналізує:</i> карту фізико-географічного районування Польщі; <i>описує:</i> краєвид своєї місцевості на основі спостереження під час екскурсії; <i>розрізняє та наводить приклади:</i> природніх та антропогенних ландшафтів. <i>робить висновок:</i> про залежність форм рельєфу і природи краю.
	Фізико-географічні регіони Польщі.	

К- ть г-н	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
8 1	Височини Польщі Краківсько-Честоховської, Сілезької, Любельської. Особливості ФГ положення, природи та господарської діяльності: кліматичні умови, ґрунтовий покрив, рослинний та тваринний світ.	Учень: <i>характеризує:</i> особливості розміщення височин; <i>описує:</i> природу та виділяє риси подібності і відмінності; <i>визначає:</i> основні види діяльності людей в залежності від природних умов; <i>пояснює:</i> значення термінів: лес, чорнозем, яр, балка, пуща; <i>називає та показує:</i> на карті найбільші міста Краківсько-Честоховської, Сілезької та Любельської височин: Краків, Честохов, Казимир Дольний, Люблін, Замость, Катовіце; Наводить приклади позитивних та негативних змін внаслідок господарської діяльності людини.
	Тема4.Краківсько-Честоховська височина. Долина вапняна. У Кракові. Особливості рельєфу, пов'язані із карстовими процесами. Краків - давня столиця Польщі. Пам'ятки архітектури та природи.	Учень: <i>характеризує:</i> географічне положення Краківсько-Честоховської височини за фізичною картою Польщі; <i>пояснює:</i> причини утворення карсту; <i>називає та описує:</i> форми карсту: печери, ози, цирки, сталактити, сталагміти, сталагнати; <i>дає оцінку:</i> кліматичним умовам та ґрунтовому покриву; <i>називає і описує:</i> архітектурні пам'ятки Кракова та заповідні природні об'єкти.
1 1 1 1	Сілезька височина. Зміна ландшафту господарською діяльністю людини. У вугільній шахті та плавильному цеху. Особливості господарської діяльності в залежності від природних умов та ресурсів. Будова вугільної шахти. Способи виплавки заліза. Міста Сілезької височини. Господарська спеціалізація міст. Розміщення фабрик та заводів. Близькість сировинної бази. Проблеми та перспективи розвитку міст. Забруднення та охорона середовища. Стан довкілля, причини забруднення та шляхи розв'язання екологічної проблеми.	Учень: <i>Характеризує:</i> ФГП Сілезької височини за фізичною картою Польщі <i>дає оцінку:</i> природним умовам та ресурсам, стану довкілля; <i>вказує:</i> основні причини та джерела забруднення; <i>називає:</i> основні риси антропогенних ландшафтів: терикони, шахти, кар'єри; <i>описує:</i> будову вугільної шахти на основі ілюстрацій підручника; <i>перераховує:</i> способи виплавки заліза; <i>описує:</i> звичаї та традиції мешканців Верхньої Сілезії; <i>називає та показує:</i> на карті найбільші промислові міста Сілезької височини: Катовіце, Глівіце, Рибнік, Сосновець, Забже; <i>пояснює:</i> зв'язок між природними умовами та господарською діяльністю; <i>аналізує:</i> екологічну ситуацію.

К- ть Г-н	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	Любельська височина. ФГП височини, природні умови:сприятливий клімат та родючі ґрунти. Природньо-заповідний фонд.	Учень <i>характеризує:</i> ФГП Любельської височини за фізичною картою Польщі; <i>називає і оцінює:</i> природні умови: клімат, ґрунти; <i>пояснює:</i> залежність між ФГП і природніми умовами; <i>описує і показує:</i> на карті заповідні об'єкти краю.
1	Розвиток сільського господарства на височині Любельській. Зайнятість мешканців у залежності від природніх умов місцевості. Розвиток сільського господарства. У цукровому заводі.	Учень <i>описує:</i> заняття, традиції і культуру населення Любельщини; <i>називає і показує:</i> на карті основні міста: Люблін, Замость, Тарнобжег та їх спеціалізацію; <i>аналізує:</i> розвиток головних напрямків С\Г.
6	Низовини Польщі	Учень: <i>характеризує:</i> особливості ФГП Мазовецької височини; <i>дає оцінку:</i> природнім умовам і ресурсам; <i>називає:</i> основні напрямки спеціалізації; <i>показує:</i> на фізичній карті головні міста: Варшава і Плоцьк.
1	Природа Мазовецької низовини. ФГП, природні умови і ресурси. Особливості спеціалізації. Головні міста.	
1	У Варшаві – столиці Польщі. Історія і розвиток головного міста Польщі. Особливості розміщення Варшави. Опис міста. Ознайомлення з планом міста. Пам'ятки природи і архітектури.	Учень: <i>називає і описує:</i> пам'ятки архітектури Варшави: площу Ринок, Замкову, Старе і Нове Місто; <i>орієнтується:</i> у плані міста; <i>складає схему:</i> екскурсійного маршруту по Варшаві.
1	Над Віслою. План характеристики річки. Судноплавство на Віслі. Значення і використання. Проблема забруднення.	Учень: <i>характеризує:</i> Віслу відповідно поданому плану; <i>описує:</i> стан розвитку судноплавства; <i>наводить приклади:</i> використання річки ; <i>вказує:</i> основні джерела забруднення; <i>пояснює:</i> значення термінів: дамба, стариця, меандри.

К- ть г-н	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	У Кампіноському природньому парку. Історія виникнення заповідника. Охорона незайманих людиною краєвидів.	Учень: <i>пояснює:</i> причини виникнення заповідника; <i>описує:</i> краєвиди; <i>називає:</i> рослин і тварин, поширених у парку; <i>виділяє:</i> типові риси торфових та піщаних ландшафтів.
1	На рівнині Вроцлавській. ФГП рівнини, особливості рельєфу, клімату, ґрунтові ресурси. Види діяльності населення. Головні міста.	Учень: <i>характеризує:</i> ФГП рівнини за допомогою фізичної карти Польщі; <i>називає:</i> основні форми рельєфу; <i>дає оцінку:</i> кліматичним і ґрунтовим ресурсам; <i>наводить:</i> приклади основних видів діяльності населення; <i>називає та показує:</i> на карті міста: Вроцлав, Каліш.
1	У Вроцлаві. Історія виникнення та розвитку міста. Опис міста. Ознайомлення з планом міста. Визначні пам'ятки архітектури.	Учень: <i>називає:</i> і описує пам'ятки архітектури Вроцлава; <i>орієнтується:</i> у плані міста; <i>складає:</i> схему екскурсійного маршруту по Вроцлаву.
1	Тематичне оцінювання	
8	Гори Польщі.	
1	Гори Татри. ФГП Татр. Особливості рельєфу. Вік, висота, склад гірських порід. Поділ Татр: Татри Високі і Татри Західні.	Учень: <i>характеризує:</i> ФГП Татр за фізичною картою Польщі; <i>називає:</i> найвищі вершини Татр та їх висоти; <i>аналізує:</i> склад порід гір; <i>порівнює:</i> висоту Татр з Карпатами і Гімалаями; <i>робить висновки:</i> про залежність віку, висоти і складу порід гір; <i>показує на карті:</i> основні гірські хребти та об'єкти: Татри Високі, Татри Західні, долини: Костельська, Хохоловська, П'яти Ставів; перевали: Лільове, Гладкий, Овчий.
1	Погода в горах. Зміна кліматичних показників з висотою: атмосферного тиску, температури, опадів. Гірські вітри-фени (хальні вітри).	Учень: <i>аналізує:</i> кліматичні показники: атмосферний тиск, температуру і опади за кліматичною картою, діаграмою та графіком;

К- ть г-н	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		<p><i>пояснює:</i> закономірності зміну температури і тиску з висотою;</p> <p><i>розв'язує:</i> задачі на зміну температури і тиску з висотою;</p> <p><i>робить висновок:</i> про зміну клімату під впливом гірських вітрів - фенів.</p>
1	Вплив поверхневих та підземних вод на рельєф гір. Утворення гірських озер Татр: Морське око, Великий і Малий Стави (Долина П'яти Ставів). Водоспади: Міцкевича і Сіклява. Формування печер у Татрах.	<p>Учень:</p> <p><i>описує:</i> рельєф Татр, який сформувався під впливом підземних та поверхневих вод;</p> <p><i>пояснює і наводить приклади:</i> впливу екзогенних процесів на рельєф гір;</p> <p><i>показує на карті:</i> ріки та озера Татр: Морське око, Великий і Малий Стави (Долина П'яти Ставів).</p> <p>Водоспади: Міцкевича і Сіклява; ріки: Біалка, Потік Розтока, Бистрий.</p>
1	Висотна поясність Татр. Охорона середовища. Зміна ґрунтового та рослинного покриву з висотою. Тваринний світ Татр. Природоохоронні території.	<p>Учень:</p> <p><i>пояснює:</i> причини зміни природи з висотою;</p> <p><i>називає:</i> рослини кожного висотного поясу;</p> <p><i>Аналізує:</i> схему висотної поясності Татр;</p> <p><i>називає і описує:</i> природоохоронні території;</p>
1	Закопане – туристичне місто Татр. Історія заснування і розвиток міста. Закопане – головний туристичний і відпочинковий осередок Польщі. Опис міста. Ознайомлення з планом міста. Пам'ятки природи і архітектури. Звичаї і традиції гуралів.	<p>Учень:</p> <p><i>називає і описує:</i> пам'ятки природи і архітектури Закопаного;</p> <p><i>орієнтується:</i> у плані міста;</p> <p><i>складає:</i> схему екскурсійного маршруту по Закопаному;</p> <p><i>вказує:</i> напрямки туристичної спеціалізації;</p> <p><i>ознайомлюється:</i> із звичаями, традиціями та культурою місцевого населення – гуралів.</p>
1	Гори Судети. ФГП Судет. Особливості рельєфу. Вік, висота, склад гірських порід. Природа гір.	<p>Учень:</p> <p><i>характеризує:</i> ФГП Судет за фізичною картою Польщі;</p> <p><i>називає:</i> найвищі вершини та їх висоти;</p> <p><i>аналізує:</i> склад порід гір;</p> <p><i>порівнює:</i> висоту Судет з Татрами;</p> <p><i>пояснює:</i> причину слабкої ерозійної діяльності у Судетах;</p> <p><i>показує на карті:</i> основні гірські хребти та об'єкти: Карконоше, Ізерські, Качавські, Рудава Яновіцькі, Гора Сніжка, долина Єленьогірська, Карконоський природний заповідник, Природний парк гір столових;</p> <p><i>перераховує:</i> основні заходи охорони</p>
1	Гірські хребти Судет. Найвищі вершини та гірські пасма. Природні заповідники Судет. Природоохоронні заходи.	

К- ть г-н	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		середовища; <i>робить висновок:</i> про зміну природи з висотою.
9	Узбережжя Балтійського моря.	
1	Затока Щетінська. Особливості ФГП і формування затоки. Природа узбережжя. Щетін – портове місто.	Учень: <i>Характеризує:</i> ФГП затоки Щетінської, Гданської, Мендзиздруя, острова Волін, півострова Хельського; Учень: <i>описує:</i> особливості природи узбережжя; <i>порівнює:</i> берегову лінії високого і низького узбережжя; <i>пояснює:</i> вплив зовнішніх процесів (робота моря і вітру) на формування морського узбережжя; <i>аналізує:</i> ерозійну, транспортну і акумуляційну діяльність моря і вітру; <i>пояснює:</i> утворення піщаних кіс і дюн; <i>називає:</i> заходи протидії водній та вітровій ерозіям. <i>дає визначення:</i> термінам: піщана коса, дюни, кліф, бриз, високий і низький берег, акумуляція, ерозія, депресія; <i>показує на фізичній карті:</i> елементи берегової лінії: острови Волін, Узнам, затоки Щетінська, Вісляни, Пуцка, Гданська, коса Хельська, Вісляна, портові міста: Щетін, Свиноустя, Гданськ, Гдиня, Дарлово, Леба, Пуцк, Сопот; <i>пояснює:</i> властивості та механізм утворення змінних вітрів – бризів; <i>робить висновки:</i> про вплив зовнішніх процесів на формування рельєфу морського узбережжя.
1	Низький берег Балтійського моря. Особливості берегової лінії в околицях Мендзиздруя.	
1	Високий берег Балтійського моря. Особливості берегової лінії острова Волін.	
1	Погода узбережжя Балтійського моря. Морський бриз.	
1	Дюни коло Леби. Утворення і будова дюн. Заходи боротьби з ерозійною та акумулятивною діяльністю вітру.	
1	Затока Гданська. Особливості ФГП і формування затоки. Природа узбережжя. Гданськ – найдавніше портове місто Польщі.	
1	Жулави Вісляни. ФГП Віслян. Формування місцевості під впливом акумулятивної діяльності Вісли. Природа Віслян.	
1	Півострів Хельський. Особливості природи.	
1	Гдиня Історія заснування і розвиток міста. Гдиня – портове і курортне місто Польщі. Опис міста. Ознайомлення з планом міста. Пам'ятки природи і архітектури. Подорож містами Польщі. Опис міста за типовим планом. Складання туристичного	Учень: <i>характеризує:</i> ФГП Гдині за фізичною картою Польщі; <i>називає і описує:</i> пам'ятки природи і архітектури; <i>орієнтується:</i> у плані міста; Складає схему екскурсійного маршруту по Гдині;

К-ть г-н	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	маршруту.(Проект).	<i>пояснює:</i> вплив природніх умов на спеціалізацію міста.
	Узагальнення та повторення вивченого.	

10-й клас

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ ПОЛЬЩІ

(36 год, 1год на тиждень)

К-тьг-н	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	ВСТУП Фізична географія Польщі, предмет і методи досліджень. Формування території Польщі.	Учень: <i>характеризує:</i> зміст курсу; методи географічних досліджень; <i>наводить приклади:</i> формування території Польщі;
3	Розділ І. Фізико- географічне (ФГП) та економіко-географічне (ЕГП) положення Польщі	
1	Фізико-географічне положення Польщі. Крайні точки і розміри території. Географічне положення, кордони. Розташування території стосовно годинних поясів. Компактність і конфігурація. Практична робота 1 Нанесення на контурну карту крайніх точок, кордонів країн, що межують з нею. Визначення положення Польщі в годинних поясах.	Учень: <i>називає:</i> крайні точки і розміри території Польщі, суміжні з нею держави; <i>характеризує:</i> кордони та особливості географічного положення Польщі; положення стосовно годинних поясів; <i>визначає:</i> координати крайніх точок Польщі; поясний і місцевий час; <i>робить висновки:</i> про особливості географічного положення Польщі.
1	Історія формування території Польщі. Зміна територій та адміністративного устрою протягом 19-20ст. Сучасний адміністративно-територіальний устрій Польщі.	Учень: <i>називає:</i> географічні відомості про територію Польщі різних часів; <i>характеризує:</i> періоди географічного вивчення території Польщі; внесок відомих вчених у дослідження природних умов і природних ресурсів Польщі; <i>аналізує:</i> історію географічного вивчення території .

К-ть- н	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		<i>показує:</i> на карті одиниці адміністративно-територіального устрою.
1	Політико-географічне та економіко-географічне положення Польщі. Відносини Польщі з країнами сусідами та Україною. Членство у світових і регіональних організаціях.	Учень: <i>пояснює:</i> поняття політико- географічне (ПГП) і економіко-географічне положення (ЕГП); <i>аналізує:</i> ПГП і ЕГП Польщі; Членство у ЄС і НАТО <i>виділяє:</i> позитивні і негативні риси положення Польщі; <i>дає оцінку:</i> політичним і економічним відносинам відносинам Польщі і України, Польщі і сусідніх країн.
11	Розділ II. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИРОДНИХ УМОВ І ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ПОЛЬЩІ.	
1	Тектонічні структури та геологічна будова Польщі. Тектонічна карта Польщі. Характеристика основних тектонічних структур. Взаємозв'язок основних форм рельєфу з тектонічними структурами. Зміни природних умов території Польщі в архейську, протерозойську, палеозойську, мезозойську, кайнозойську ери.	Учень: <i>визначає:</i> поняття “платформа”, “щит”, “область складчастості”; <i>називає і показує на карті:</i> тектонічні структури в межах Польщі. <i>визначає:</i> вік гірських порід за геологічною картою; <i>порівнює:</i> особливості природних умов території в різні ери; <i>пояснює:</i> геохронологію розвитку території Польщі; вплив зледеніння, лесонакопичення, неотектонічних рухів на формування рельєфу; <i>наводить приклади:</i> поширення гірських порід різного віку.

1	<p>Рельєф. Геоморфологічна будова</p> <p>Фізична карта Польщі. Загальний план будови поверні, простягання низовин, височин, гір, річкових долин.</p> <p>Закономірності поширення основних форм рельєфу і типів рельєфу.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>аналізує:</i> взаємозв'язок основних форм рельєфу і тектонічних структур; фізичну, геологічну, тектонічну карти;</p> <p><i>називає і показує на карті:</i> основні орографічні одиниці Польщі: низовини, височини. гірські пасма, головні річкові долини, найвищі точки рівнинної та гірських частини Польських Карпат і Судет.</p> <p><i>наводить приклади:</i> поширення основних типів і форм рельєфу.</p>
1	<p>Мінерально-сировинні ресурси</p> <p>Різноманітність і багатство мінерально-сировинних ресурсів, їх зв'язок із геологічною будовою. Закономірності поширення корисних копалин.</p> <p>Паливні корисні копалини.</p> <p>Перспективні нафтогазоносні райони.</p> <p>Основні родовища нафти і газу.</p> <p>Родовища горючих сланців і торфу.</p> <p>Рудні корисні копалини. Родовища заліза, руд кольорових металів.</p> <p>Нерудні корисні копалини. Родовища нерудної сировини та дорогоцінного каміння.</p> <p>Мінеральні води і грязі.</p> <p>Господарська оцінка мінерально-сировинних ресурсів, основні шляхи їх раціонального використання і охорони.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>пояснює:</i> взаємозв'язки між геологічною будовою території та корисними копалинами;</p> <p>класифікацію родовищ корисних копалин ;</p> <p><i>визначає:</i> господарське значення мінерально-сировинних ресурсів;</p> <p><i>наводить приклади:</i> поширення родовищ корисних копалин;</p> <p><i>висловлює судження:</i> про заходи раціонального використання та охорони корисних копалин;</p> <p><i>показує:</i> на фізичній карті Польщі басейни і родовища корисних копалин, тектонічні структури та форми рельєфу.</p>
1	<p>Практична робота 2Встановлення взаємозв'язків між тектонічними структурами, формами рельєфу та корисними копалинами на території Польщі.</p>	<p><i>Позначає на контурній карті Польщі:</i> басейни і родовища корисних копалин, тектонічні структури, форми рельєфу.</p>

1	<p>Клімат Польщі.</p> <p>Загальна характеристика клімату. Основні кліматичні чинники: сонячна радіація, циркуляція атмосфери, підстильна земна поверхня. Взаємодія чинників кліматоутворення.</p> <p>Кліматичні карти. Основні кліматичні показники.</p> <p>Кліматичні ресурси.</p> <p>Погода і небезпечні метеорологічні явища.</p> <p>Вплив погодньо-кліматичних умов на здоров'я і господарську діяльність людини.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>називає:</i> основні кліматотвірні чинники; основні кліматичні показники;</p> <p><i>характеризує:</i> розподіл та річний хід кліматичних показників за кліматичними картами;</p> <p><i>кліматичні ресурси Польщі;</i></p> <p><i>наводить приклади:</i> небезпечних явищ природи;</p> <p><i>аналізує і будує:</i> кліматичні діаграми і графіки;</p> <p><i>дає господарську оцінку:</i> кліматичним умовам і ресурсам Польщі;</p> <p><i>робить висновки:</i> про закономірності розподілу кліматичних показників в залежності від ФГП Польщі.</p>
1	<p>Водні ресурси Польщі.</p> <p>Поверхневі води.</p> <p>Основні річкові басейни та їх характеристика. Характер гідрографії й водного режиму річок.</p> <p>Річкові системи Вісли і Одри.</p> <p>Озера і лимани; їх типи; особливості гідрологічного режиму. Водосховища.</p> <p>Підземні води. Основні артезіанські басейни Польщі.</p> <p>Болота, їх типи і поширення. Причини заболочення.</p> <p>Водний баланс і водні ресурси Польщі, шляхи їх раціонального використання і охорони.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>називає:</i> основні річкові басейни Польщі;</p> <p><i>показує на картах:</i> річки, озера, водосховища.</p> <p><i>характеризує:</i> загальні риси гідрологічного режиму та роботи річок, озер; ресурси та екологічні проблеми поверхневих і підземних вод;</p> <p><i>пояснює:</i> зв'язок гідрологічного режиму річок і озер з кліматичними умовами, підземними водами;</p> <p><i>аналізує:</i> природні умови басейнів, річок, озер;</p> <p><i>показники водних ресурсів і водного балансу Польщі;</i></p> <p><i>дає оцінку:</i> водозабезпеченості території Польщі та її окремих регіонів;</p> <p><i>робить висновки:</i> про закономірності в розподілі річкового стоку, поширенні озер, боліт на території Польщі.</p>
1	<p>Практична робота</p> <p>3 Позначення на контурній карті річок, озер, водосховищ, боліт. Аналіз забезпеченості водними ресурсами різних територій Польщі.</p>	<p><i>Позначає на контурній карті Польщі :</i></p> <p>Річкові басейни Вісли і Одри, їх притоки: Варта, Буг, Нарев, Сан, Бубр, Дунаєць, Нотець.</p> <p>Озера: Сніярди, Мамри, Лебско, Домбе, Медве.</p> <p>Штучні водойми: о. Солінське, о. Влоцлавське, о. Добчицьке, о. Низьке.</p>

1	<p>Балтійське море. ФГП Балтійського моря. Формування моря. Характер дна і берегової лінії. Характеристика розмірів, глибини, температури та солоності вод Балтійського моря. Проблеми використання і охорони вод.</p>	<p>Учень: <i>називає:</i> розміри, глибини, елементи берегової лінії; <i>характеризує:</i> ФГП і природні умови Балтійського моря; <i>показує на карті:</i> найбільші острови, півострови, коси, затоки, протоки і течії; Порівнює головні характеристики Балтійського і Чорного морів. <i>робить висновки:</i> про стан природних ресурсів Балтійського моря, проблеми їх використання і охорони.</p>
1	<p>Ґрунти і земельні ресурси Умови ґрунтоутворення, основні генетичні типи ґрунтів, закономірності їх поширення. Карта ґрунтів Польщі. Структура земельного фонду. Основні заходи з раціонального використання і охорони земельних ресурсів. Практична робота 5 Аналіз основних типів ґрунтів та закономірностей їх поширення на території Польщі.</p>	<p>Учень: <i>називає:</i> основні чинники ґрунтоутворення; <i>наводить приклади:</i> генетичних типів ґрунтів; <i>пояснює:</i> умови ґрунтоутворення, особливості поширення ґрунтів; <i>характеризує:</i> земельні ресурси Польщі; <i>аналізує:</i> карту ґрунтів Польщі; <i>робить висновки про:</i> закономірності поширення ґрунтів на рівнинній частині Польщі і в горах; основні заходи з раціонального використання і охорони земельних ресурсів.</p>
1	<p>Рослинний покрив. Різноманітність видового складу, закономірності поширення рослинності. Широтна зональність і висотна поясність рослинного покриву. Червона книга Польщі. Вплив господарської діяльності на рослинність. Рослинні ресурси, їх охорона і відтворення.</p>	<p>Учень: <i>називає:</i> основні типи рослинного покриву Польщі; <i>характеризує:</i> видовий склад рослинності; стан рослинних ресурсів; <i>розпізнає:</i> рослини, занесені до Червоної книги Польщі; <i>наводить приклади:</i> ендемічних і зникаючих видів рослин; <i>аналізує:</i> карту рослинності Польщі; вплив господарської діяльності на рослинний покрив; <i>робить висновки:</i> про закономірності поширення основних типів рослинності у Польщі.</p>
1	<p>Тваринний світ Різноманітність видового складу тварин. Вплив людини на тваринний світ. Тварини, занесені до Червоної книги Польщі.</p>	<p>Учень: <i>називає:</i> фауністичний склад лісів, луків, степів, боліт, водойм; <i>характеризує:</i> видовий склад і поширення тварин;</p>

	Тваринні ресурси Польщі, заходи щодо їх відтворення й охорони.	тваринні ресурси Польщі; <i>розпізнає:</i> види тварин, занесених до Червоної книги Польщі; <i>наводить приклади:</i> акліматизації та реакліматизації тварин; <i>робить висновки:</i> про закономірності поширення тваринного світу, стан тваринних ресурсів.
20	Розділ III. ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ ПОЛЬЩІ.	
1	Фізико-географічне районування Поняття фізико-географічного районування. Карта фізико-географічного районування Польщі. Одиниці ФГР Польщі: регіони, провінції. Наукове і практичне значення природного районування. Вплив господарської діяльності людини на ландшафти.	Учень: <i>називає:</i> чинники формування фізико-географічних регіонів (ФГР), одиниці ФГ районування; <i>характеризує:</i> особливості взаємодії компонентів природи; <i>називає:</i> одиниці фізико-географічного районування; <i>аналізує:</i> карту фізико-географічного районування Польщі; <i>робить висновки про:</i> прояви широтної зональності на території Польщі; необхідність впровадження зональних природоохоронних заходів.
1	Регіон Приозер'я Польщі. ФГП регіону. Формування ландшафту під впливом льодовикових зледенінь. Особливості природи регіону. Поділ регіону на фізико-географічні провінції.	Учень: <i>характеризує:</i> ФГП, природу регіону Приозер'я; <i>називає:</i> ФГ провінції; <i>пояснює:</i> вплив зледеніння на зміну ландшафту;
1	Приозер'я Поморське. Географічне положення, межі і розміри. Головні риси природних умов. Природні ресурси та їх використання. Несприятливі природні процеси. Природоохоронні території.	Учень: <i>характеризує:</i> ФГП провінції Приозер'я Поморського; взаємозв'язки між компонентами природи у провінціях; <i>аналізує:</i> природні умови і ресурси; <i>називає і показує на карті:</i> природоохоронні території.
1	Приозер'я Великопольське. Географічне положення, межі, розміри. Характерні риси природних комплексів та ресурсів. Несприятливі природні процеси. Природоохоронні території.	Учень: <i>порівнює:</i> природні умови і ресурси Приозер'я Великопольського і Приозер'я Поморського; <i>характеризує:</i> взаємозв'язки між компонентами природи у провінціях; <i>наводить приклади:</i> природоохоронних територій;

		<p><i>розпізнає:</i> географічне положення, межі зони;</p> <p><i>оцінює:</i> вплив господарської діяльності людини на природу Приозер'я Великопольського.</p>
1	<p>Приозер'я Мазурське.</p> <p>Географічне положення, межі і розміри. Головні риси природних умов. Неприятливі природні процеси. Природоохоронні території.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>порівнює:</i> природні умови і ресурси Приозер'я Великопольського і Приозер'я Мазурського;</p> <p><i>характеризує:</i> взаємозв'язки між компонентами природи у провінціях;</p> <p><i>наводить приклади:</i> природоохоронних територій;</p> <p><i>оцінює:</i> вплив господарської діяльності людини на природу Приозер'я Мазурського.</p>
1	<p>Регіон узбережжя Балтійського моря.</p> <p>Географічне положення, межі і розміри. Загальні риси природних умов: рельєф, клімат, характер ґрунтового покриву, рослинний і тваринний світ. Стихійні природні явища і процеси. Природоохоронні території. Основні заходи щодо раціонального використання та охорони природних умов і природних ресурсів.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>характеризує:</i> ФГП і природу Балтійського узбережжя;</p> <p><i>наводить приклади:</i> форм рельєфу, які утворилися під впливом діяльності моря і вітру;</p> <p><i>пояснює:</i> причини виникнення і прояв стихійних природних явищ і процесів;</p> <p><i>дає оцінку:</i> ґрунтовому покриву;</p> <p><i>робить висновки про:</i> вплив природних умов на господарство регіону.</p>
1	<p>Регіон низовин Сілезька низовина.</p> <p>Географічне положення. Особливості природних умов і ресурсів. Багатство і різноманітність корисних копалин. Екологічні проблеми промислових районів Сілезької низовини. Основні заходи щодо раціонального використання та охорони природних умов і природних ресурсів. Головні міста: Вроцлав, Ополе.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>називає:</i> провінції регіону низовин Польщі;</p> <p><i>характеризує:</i> географічне положення, природні умови і ресурси;</p> <p><i>дає оцінку:</i> мінеральним ресурсам;</p> <p><i>перераховує:</i> основні родовища корисних копалин Сілезької низовини;</p> <p><i>пояснює:</i> причини виникнення екологічних проблем;</p> <p><i>показує на карті:</i> родовища, міста Сілезької низовини.</p>

1	<p>Великопольська низовина. Географічне положення. Особливості природних умов: геологічна і тектонічна будова, клімат, ґрунтовий покрив. Пагорб Лодзький. Агрокліматичні умови – основа розвитку сільського господарства. Охорона природних умов і природних ресурсів.</p>	<p>Учень: <i>характеризує:</i> ФГП Великопольської низовини; <i>дає оцінку:</i> родючості ґрунтів, корисним копалинам; <i>пояснює:</i> вплив географічного положення на агрокліматичні умови; <i>робить висновки про:</i> вплив природних умов на господарство регіону;</p>
1	<p>Мазовецька низовина. Географічне положення. Особливості природних умов: геологічна і тектонічна будова, клімат, ґрунти. Западина Варшавська. Зміна природи Мазовецької низовини внаслідок процесу урбанізації.</p>	<p>Учень: <i>характеризує:</i> географічне положення Мазовецької низовини; <i>називає:</i> тектонічні структури і форми рельєфу; <i>пояснює:</i> причини високої густоти населення; <i>аналізує:</i> природні умови і ресурси; <i>робить висновок про:</i> зміну природних комплексів в процесі урбанізації.</p>
1	<p>Подляска низовина. Полісся Любельське. Географічне положення. Загальні риси природних умов: рельєф, клімат, характер ґрунтового покриву, рослинний і тваринний світ. Причини заболочення. Охорона природних умов і ресурсів. Біловезька пуща.</p>	<p>Учень: <i>характеризує:</i> географічне положення, природні умови; <i>дає оцінку:</i> природним ресурсам; <i>пояснює:</i> причини заболочення; <i>описує:</i> заповідник Біловезька пуща; <i>називає:</i> унікальні види рослин і тварин боліт Любельського Полісся.</p>
1	<p>Регіон гір Польщі. Загальна характеристика гір Татр, Судет. ФГП гір Польщі. Геологічна будова, склад порід. Порівняння висоти, віку, природи гір. Поділ на провінції. Природоохоронні території.</p>	<p>Учень: <i>характеризує:</i> особливості ФГП Татр, Судет <i>аналізує:</i> склад гірських порід, геологічну будову, кліматичні умови, ґрунтовий покрив, рослинний і тваринний світ.</p>
1	<p>Передгір'я Судет. Особливості природи: клімат передгір'я, родючість ґрунтового покриву. Агрокліматичні ресурси.</p>	<p><i>називає:</i> гірські хребти, найвищі вершини, фізико-географічні провінції Татр, Судет; <i>порівнює:</i> висотну поясність гір, вік, склад порід;</p>
1	<p>Судети – старі гори Польщі. Географічне положення. Формування гір. Характер простягання гірських</p>	<p><i>пояснює:</i> причини багатства мінеральної сировини Судет та екологічного забруднення.</p>

1	<p>хребтів. Висотна поясність Судет. Природ гір.</p> <p>Карпати Польські . ФГП гір Польщі. Геологічна будова, склад порід.</p> <p>Порівняння висоти, віку, природи гір.</p> <p>Висотна поясність. Поділ на ФГ області:</p> <p>Передкарпатську западину, Зовнішнє і Внутрішнє пасма. Природоохоронні території.</p> <p>Передгір'я Карпат Польщі. Передкарпатська западина. Особливості геологічної будови, рельєфу, природи передгір'я.</p> <p>Зовнішнє пасмо: Західні Бескиди і Східні Бескиди (Бещади). Відмінності природи гірських пасм.</p> <p>Підхалля – западина, що розмежовує Зовнішнє і Внутрішнє пасма. Характер рельєфу. Особливості природних умов.</p> <p>Внутрішнє пасмо: Пеніни –« три корони». Особливості геологічної будови, склад порід. Природа Пенін.</p> <p>Внутрішнє пасмо – Татри. Татри – найвищі гори Польщі. Поділ Татр: Високі Татри і Західні Татри. Відмінності у геологічній будові, складі порід, висоті і природі.</p> <p>Порівняння Польських і Українських Карпат.</p>	<p><i>обґрунтовує:</i> зміну температури і атмосферного тиску з висотою.</p> <p><i>розв'язує:</i> задачі на зміну атмосферного тиску і температури з висотою.</p> <p><i>обґрунтовує:</i> поділ Польських Карпат на фізико-географічні області.</p> <p><i>називає і показує:</i> на фізичній карті Польщі географічні об'єкти гір: гора Сніжка, Риси, Свініца, Гевонт, гірські хребти: Західні Бескиди, Східні Бескиди (Бещади), Бескід Сілезький, Живецький, Сондецький, Низький, Горце, Пеніни, Підхалля, Татри; гірські ріки та озера.</p> <p><i>перераховує і описує:</i> природні заповідники і парки.</p> <p><i>робить висновки:</i> про необхідність природоохоронної діяльності з метою збереження унікальних природних багатств гірських ландшафтів польських гір.</p>
2	Резерв часу	

СОЦІАЛЬНА І ЕКОНОМІЧНА ГЕОГРАФІЯ ПОЛЬЩІ

(36 год, 1 год на тиждень)

К-ть г-н	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	ВСТУП Соціальна і економічна географія Польщі, предмет, об'єкт і методи досліджень. Взаємодія господарства і природи в географічному середовищі. Економічна і соціальна географія в системі географічних наук.	Учень: <i>характеризує:</i> зміст курсу; методи географічних досліджень; <i>наводить приклади:</i> використання знань з економічної та соціальної географії; <i>визначає:</i> місце предмета в системі географічних наук.
6	Розділ І. Населення Польщі	
1	Кількість населення Польщі і Європи. Чинники, що впливають на кількість населення: природний рух, міграції. Зміна кількості населення у Польщі. Регіональні відмінності демографічних процесів. Демографічна політика.	Учень: <i>називає:</i> кількість населення Польщі і Європи; найбільші країни за кількістю населення; <i>пояснює:</i> демографічну ситуацію, що склалася в різних регіонах Польщі; <i>визначає:</i> показники народжуваності, смертності, природного приросту; <i>показує на карті і називає:</i> регіони, воєводства Польщі з найбільшою і найменшою кількістю населення, природним приростом.
1	Демографічна структура населення Польщі. Характеристика статеві-вікового складу населення. Аналіз статеві-вікової піраміди Польщі. Тривалість життя населення. Порівняння демографічної структури населення Польщі і України.	Учень: <i>аналізує:</i> статеві-вікову піраміду Польщі та України; <i>характеризує:</i> демографічні показники населення країни за сукупністю картографічних і статистичних матеріалів; <i>порівнює:</i> статеві- структуру Польщі і України, середню тривалість життя;

К-ть г-н	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		<i>пояснює:</i> причини різної тривалості життя чоловіків та жінок.
1	Механічний рух населення. Причини і види міграцій, основні напрямки міграційних потоків у світі та Польщі. Польська діаспора. Міграційна політика РП.	Учень: <i>називає:</i> види міграцій, основні причини, напрямки міграційних потоків, країни з найбільшою польською діаспорою; <i>обчислює:</i> сальдо міграції Польщі; <i>аналізує:</i> міграційну політику і програму захисту нелегальних мігрантів у Польщі.
1	Зайнятість населення. Трудові ресурси Польщі. Кількість і якість трудових ресурсів. Економічно активне населення. Зайнятість населення. Проблеми безробіття.	Учень: <i>розрізняє:</i> поняття “трудові ресурси”, “економічно активне населення”; <i>характеризує:</i> забезпеченість трудовими ресурсами різних воєводств Польщі, їхній якісний склад; <i>пояснює:</i> причини неповної зайнятості трудових ресурсів, зміни в структурі зайнятості; <i>оцінює:</i> значення високого рівня професійної компетентності трудових ресурсів для подальшого господарського розвитку держави.
1	Системи розселення. Розвиток міст. Міське і сільське населення. Типи населених пунктів. Урбанізація. Територіальні відмінності в рівнях урбанізації у різних регіонах Польщі. Субурбанізація. Система міського розселення України. Міські агломерації. Типи міст за розмірами та за функціями. Сільське розселення і його географія. Типи сільських поселень, особливості їх розміщення. Соціальні проблеми сільського населення, шляхи їх розв’язання.	Учень: <i>визначає:</i> суттєві ознаки понять: “місто”, “село”, “урбанізація”, “агломерація”, “система розселення”; <i>називає та показує на карті:</i> міста-мільйонери та інші найбільші міста; <i>визначає:</i> функції міст; <i>пояснює:</i> причини змін у системі розселення; <i>наводить приклади</i> воєводств Польщі з різним рівнем урбанізації;

К-ть г-н	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		<i>оцінює:</i> соціальні проблеми в сільській місцевості.
1	Національний та етнічний склад населення. Національний склад населення Польщі та окремих регіонів. Нація, корінні народи і національні меншини. Етнографічні групи поляків.	Учень: <i>характеризує:</i> особливості національного складу населення; <i>називає:</i> етнографічні групи поляків та національні меншини; <i>пояснює:</i> причини строкатого національного складу населення Польщі; причини виникнення діаспори; <i>будує та аналізує:</i> секторні та стовпчикові діаграми.
17	Розділ II Господарство Польщі.	
1	Загальна характеристика господарства Польщі. Роль і місце промисловості у господарстві РП. Сучасні зміни в господарському комплексі країни. Галузева і територіальна структура господарства.	Учень: <i>визначає:</i> суттєві ознаки понять “господарство”, “галузь”, “інфраструктура”; <i>називає:</i> галузі виробничої й невиробничої сфери; риси ринкової системи господарювання; <i>характеризує:</i> особливості територіальної структури господарства; <i>пояснює:</i> зміни в господарському комплексі Польщі; <i>порівнює:</i> рівень соціально-економічного розвитку Польщі з іншими країнами; <i>аналізує:</i> статистичні дані, основні показники соціально-економічного розвитку країни.

К-ть г-н	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	<p>Загальна характеристика промисловості Польщі. Промисловість як сфера матеріального виробництва. Особливості галузевої структури промисловості Польщі. Реструктуризація промисловості, шляхи підвищення економічної ефективності національної промисловості, конкурентоспроможності її продукції.</p> <p>Практична робота 1. Складання схеми галузевої структури промисловості Польщі.</p>	<p>Учень: <i>визначає:</i> поняття “промисловість”; <i>характеризує:</i> зміни в галузевій структурі промисловості на сучасному етапі; <i>оцінює:</i> значення промисловості в господарстві Польщі на конкретних прикладах; <i>порівнює:</i> промисловість Польщі і України; <i>складає та аналізує:</i> схему галузевої структури промисловості.</p>
1	<p>Територіальна структура промисловості Польщі. Характеристика основних чинників розміщення промисловості. Природні і соціальні чинники.</p>	<p>Учень: <i>називає:</i> основні чинники розміщення промисловості; <i>пояснює і аналізує:</i> розміщення галузей промисловості; <i>робить висновки про:</i> вплив чинників на рентабельність розміщення промисловості.</p>
2	<p>Видобувна промисловість Польщі. Сировинна база. Видобуток паливних, рудних та нерудних корисних копалин. Сучасні зміни у видобувній промисловості Польщі.</p>	<p>Учень: <i>називає:</i> основні райони видобутку сировини; <i>оцінює:</i> сировинну базу, місце Польщі в Європі та світі за рівнем забезпечення мінеральними ресурсами; <i>робить висновки про:</i> вплив сировинної бази на галузеву структуру господарства.</p>
2	<p>Переробна промисловість Польщі. Продукція важкої і легкої промисловості. Експорт та імпорт продукції. Роль іноземних інвестицій у промисловості Польщі.</p>	<p>Учень: <i>називає:</i> галузі переробної промисловості, продукцію легкої та важкої галузей; <i>дає оцінку:</i> якості і кількості продукції, конкурентоспроможності на світовому ринку; <i>порівнює:</i> експорт та імпорт продукції; <i>аналізує:</i> роль іноземних інвестицій у розвитку промисловості Польщі.</p>

К-ть г-н	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	Економічне районування. Промислові округи Польщі. Ефективність їх локалізації та спеціалізації. Характеристика промислових округів Польщі.	Учень: <i>називає і показує на карті:</i> 15 промислових округів; <i>характеризує:</i> час утворення, географічне положення, головні промислові центри, спеціалізацію промислового округу; <i>обґрунтовує:</i> причини виділення промислових округів; <i>оцінює:</i> рівень розвитку промислових округів.
1	Вплив промисловості на середовище і здоров'я людини. Геоекологічна ситуація в Польщі. Основні забруднювачі навколишнього середовища. Законодавство про екологічну ситуацію в Польщі, відповідно стандарту ЄС.	Учень: <i>характеризує:</i> сучасну геоекологічну ситуацію в Польщі; законодавчі акти про екологічну ситуацію, вплив промисловості на стан навколишнього середовища; <i>аналізує:</i> вплив геоекологічної ситуації на здоров'я населення;
1	Сільське господарство Польщі. Значення сільського господарства в економіці держави та в формуванні її експорту. Зв'язок сільського господарства з іншими галузями господарства. Сучасні риси сільського господарства Польщі.	Учень: <i>визначає:</i> структуру сільського господарства та особливості сільськогосподарського виробництва; <i>складає:</i> схему міжгалузевих зв'язків у сільському господарстві; <i>аналізує:</i> статистичні дані щодо сільськогосподарського виробництва; <i>оцінює:</i> проблеми, що відбуваються в сільському господарстві.
1	Вплив природних умов на розвиток сільського господарства Польщі. Роль природних і соціальних чинників у розвитку й розміщенні аграрного виробництва. Землезабезпеченість.	Учень: <i>наводить приклади:</i> впливу природних і суспільних чинників на рівень розвитку та спеціалізацію сільського господарства; <i>аналізує:</i> рівень земле забезпечення Польщі; <i>оцінює:</i> природні: агрокліматичні умови та соціальні

К-ть г-н	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		чинники: аграрну політику держави.
1	Рослинництво Польщі. Галузева структура і виробничі особливості рослинництва. Зональна спеціалізація. Географія зернового господарства, технічних культур, картоплярства, овочівництва та плодівництва. Сучасні риси рослинництва Польщі.	Учень: <i>характеризує:</i> галузеву структуру рослинництва Польщі; <i>аналізує:</i> статистичні дані урожайності, сучасні риси рослинництва; <i>показує на карті:</i> основні райони вирощування с\г культур: пшениці, жита, цукрових буряків, картоплі; <i>пояснює:</i> причини територіальної спеціалізації посівів с\г культур.
1	Тваринництво Польщі. Галузева структура і виробничі особливості тваринництва. Географія розміщення галузей, сировинна база і продукція тваринництва.	Учень: <i>наводить приклади:</i> впливу природних і суспільних чинників на рівень розвитку та спеціалізацію тваринництва в регіонах Польщі; галузі тваринництва міжнародної спеціалізації; <i>пояснює:</i> поширення свинарства, птахівництва, формування спеціалізованих районів скотарства, вівчарства; <i>визначає:</i> місце Польщі на світових ринках сільськогосподарської продукції.
1	Рибне господарство Польщі. Особливості сировинної бази і продукції. Вплив природних чинників на географію розміщення центрів переробки рибної продукції. Використання сучасних технологій у рибному господарстві.	Учень: <i>пояснює:</i> географію розміщення, вплив природних чинників на розвиток рибного господарства використання сучасних технологій; <i>характеризує:</i> сировину, продукцію, роботу натуральних і штучних рибних господарств; <i>називає:</i> головні центри концентрації рибного господарства.

К-ть г-н	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	Лісове господарство Польщі. Лісова забезпеченість. Якісний і видовий склад лісів. Функції лісів. Типи лісів і географія їх розміщення.	Учень: <i>називає</i> основні типи лісів у Польщі, функції лісів; <i>пояснює</i> : розміщення лісових масивів в залежності від природних умов; <i>оцінює</i> : якісний і кількісний склад лісів Польщі; <i>порівнює</i> : лісова забезпеченість Польщі, України та країн Європи.
2	Охорона природних умов і ресурсів. Природоохоронні території Польщі. Природні парки. Природоохоронні об'єкти спадщини ЮНЕСКО. Практична робота 2. Характеристика природоохоронних територій Польщі. Позначення природних парків Польщі на контурній карті.	Учень: <i>називає</i> : об'єктів природно- заповідного фонду Польщі, занесенні до всесвітньої спадщини ЮНЕСКО; <i>характеризує</i> : природні парки Польщі, особливості природи: рослинний і тваринний світ, ландшафти; <i>Знаходить і показує на карті</i> : природоохоронні об'єкти.
11	Інфраструктура Польщі	
1	Транспорт Польщі. Загальна характеристика основних видів транспорту. Роль транспорту у національній економіці та формуванні світового господарства. Види транспорту, їхні переваги й недоліки .	Учень: <i>називає</i> : види транспорту, істотні ознаки понять: «транспортний вузол», «транспортна магістраль», «обсяг перевезень», «вантажообіг»; <i>розуміє</i> : особливості кожного виду транспорту і його роль у перевезенні вантажів та пасажирів у Польщі, домінуючу роль транспорту в експорті послуг ; <i>наводить приклади</i> : найбільших транспортних вузлів Польщі. <i>оцінює</i> : переваги і недоліки усіх видів транспорту. <i>показує на карті</i> : найбільші за вантажообігом річкові і морські порти, авіапорти, автомобільні магістралі та залізничні колії; <i>оцінює</i> : транзитне значення транспортних магістралей у Польщі;
1	Залізничний транспорт Польщі. Історія розвитку залізничного транспорту. Роль транспорту у вантажоперевезеннях та пасажироперевезеннях. Довжина і стан залізничних колій. Найбільші транспортні вузли.	
1	Автомобільний транспорт Польщі. Історія розвитку автомобільного транспорту. Роль транспорту у вантажоперевезеннях та пасажироперевезеннях. Довжина і стан автомобільних доріг. Найбільші транспортні вузли і автомагістралі.	
1		

К-ть г-н	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	<p>Водний транспорт Польщі. Характеристика морського виду транспорту. Роль транспорту у зовнішніх вантажоперевезеннях та пасажироперевезеннях. Розвиток інфраструктури. Морські порти міжнародного значення.</p> <p>Річковий транспорт Польщі. Характеристика річкового транспорту Вісли і Одри. Внутрішній характер перевезень. Діяльність найбільших річкових портів.</p> <p>Повітряний транспорт Польщі. Історія розвитку, загальна характеристика авіатранспорту. Роль транспорту у вантажоперевезеннях та пасажироперевезеннях. Міжнародні авіапорти.</p> <p>Трубопровідний транспорт Польщі. Особливості вантажоперевезення. Роль транзитного положення Польщі у прокладанні трубопроводів. Нафто і газопроводи міжнародного значення.</p>	<p><i>оцінює:</i> вплив різних видів транспорту на довкілля та здоров'я населення;</p> <p><i>уміє:</i> раціонально використовувати різні види транспорту під час планування поїздок.</p> <p><i>аналізує:</i> негативні наслідки впливу різних видів транспорту на природне середовище;</p> <p><i>оцінює:</i> переваги екологічно чистих видів транспорту. Пояснює роль транспортних магістралей у виборі місця проживання.</p> <p><i>дискутує:</i> щодо перспектив модернізації транспортної системи своєї місцевості.</p> <p><i>порівнює:</i> стан розвитку транспортної інфраструктури Польщі і України.</p>
1	<p>Туризм Польщі. Види і функції туризму. Чинники розвитку туризму в регіонах Польщі. Туристична інфраструктура. Особливості природних рекреаційних ресурсів. Туристичні регіони Польщі.</p> <p>Практична робота 3. Розробка проєкту з розвитку туристичного бізнесу в одному із туристичних регіонів Польщі.</p>	<p>Учень:</p> <p><i>називає:</i> види і функції туризму, туристичні регіони Польщі;</p> <p><i>пояснює:</i> вплив природних умов на розвиток туризму;</p> <p><i>характеризує:</i> туристичну інфраструктуру Польщі, особливості туристичних регіонів.</p> <p><i>розробляє:</i> проєкт з розвитку туристичного бізнесу.</p>

К-ть г-н	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	<p>Фінансові послуги. Комп'ютерне програмування. Вплив глобалізації на розміщення фінансових установ. Особливості розміщення фінансових установ у Польщі. Центри розвитку ІТ технологій. Місце Польщі на світовому ринку фінансових та комп'ютерних послуг.</p> <p>Міжнародні економічні зв'язки Польщі. Процеси глобалізації та інтернаціоналізації. Світовий ринок товарів і послуг. Основні напрями зовнішньоторговельних зв'язків. Світова організація торгівлі. Регіональні зони вільної торгівлі Транснаціональні корпорації (ТНК) та їх вплив на функціонування міжнародної економіки. Міжнародні економічні організації.</p>	<p>Учень: <i>розуміє:</i> взаємозв'язок між рівнем розвитку господарства і обсягом фінансових послуг у країні; <i>пояснює:</i> значення фінансового сектору економіки держави та роль фінансових знань. <i>обґрунтовує:</i> прискорений розвиток інформаційних технологій у Польщі; <i>розуміє:</i> сутність тенденцій розвитку світового господарства (інтернаціоналізації виробництва, інформатизації, глобалізації, регіональної економічної інтеграції), багаторівневості світового господарства; <i>пояснює:</i> вплив глобалізації на темпи розвитку світового господарства та національної економіки; <i>розуміє:</i> об'єктивність явища міжнародного поділу праці, та негативні наслідки глобалізації. <i>оцінює:</i> роль ТНК, міжнародних організацій у світовій економіці та в економіці України.</p>
2	Резерв часу	

Перелік навчально-методичної літератури на допомогу вчителів

1. Андрущенко І. Андрущенко Б., Польща. Країнознавство. Арій: 2016.
2. Андрущенко І. Андрущенко Б., Сучасна Польща. Арій: 2017.
3. Безуглий В.В. Економічна та соціальна географія країн світу: посібник.- К.:Академія, 2007.
4. Гудзеляк І.І. Географія населення: навч. посібник.- Львів, 2008.
5. Дахно І.І., Тимофієв С.М. Країни світу: енциклопедичний довідник.- К.: Мапа,2007.
6. Дністрянський М.С. Геополітика: навч. посібник.- Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2011.
7. Економічна і соціальна географія світу: навч. посібник/ за ред. С.П.Кузика.-Львів: Світ, 2005.
8. Польща твій діловий партнер. за ред.. Департамент міжнародного двохстороннього співробітництва. Ікс: Варшава, 2005.
9. Ровенчак І., Мамчур О. Географічне країнознавство. Навчально-методичний посібник. Львів, 2017 р.
- 10.Трохимчук С.В., Федунь О.В. Політична географія світу: навч. посібник.-К.: Знання, 2007.
- 11.Турчин Я.Б., Дорош Л.О., Горбач О.Н. Країнознавство: навч. посібник.- Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2012.
- 12.Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії: навч. посібник.- Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003.
- 13.Юрківський В.М. Регіональна економічна і соціальна географія. Зарубіжні країни.- К.: Либідь, 2000.
14. Яценко Б.П., Бабарицька В.К. Країнознавство: основи теорії: навч. посібник.- К.: Либідь, 2009.